

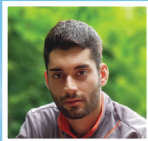
برم الوان، تالابی از رنگ‌ها

۲۶ امین تالاب ایران در فهرست رامسر

■ چکیده:

شروین مقصودلو

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت و
حفاظت تنوع زیستی

کلید واژه: تالاب‌های بین‌المللی، حفاظت
تالاب‌ها، خدمات اکوسیستمی، کنوانسیون
رامسر

Keywords:

international wetlands, wetlands
protection, ecosystem services,
Ramsar Convention,

کشور ایران تالاب برم الوان را به عنوان بیست و ششمین تالاب بین‌المللی خود معرفی کرد. این «سایت رامسر» در نزدیکی منطقه حفاظت‌شده و جنگل تنگه سولاک واقع و توسط رشته کوه زاگرس احاطه شده است. این دریاچه دائمی شور از آب چاه‌های طبیعی و گودال‌های گچی تغذیه می‌شود؛ این ویژگی‌ها این سایت را در منطقه استپ جنگلی کوه‌های زاگرس منحصر به فرد می‌کند. حدود ۱۷۰ گونه گیاهی و جانوری در این سایت شناسایی شده است. درختان بادام و بلوط اطراف، گودال‌های گچی و گیاهان کنار دریاچه زیستگاه‌های لانه‌سازی حیاتی برای ۱۷ گونه پرنده و زیستگاه زادآوری برای حدود ۵۰۰۰ پرنده آبی را فراهم می‌کنند. پرندگان حفاظتی مختلفی همچون خروس کولی دشتی، و عقاب صحرایی و بالابان در این محدوده حضور دارند و این سایت محل توقف بسیاری از پرندگان مهاجر، به ویژه اردک‌ها است. برم الوان زیستگاه تخم‌ریزی برای گونه‌های آسیب‌پذیری مانند کپور معمولی، ماهی بنی و لاک‌پشت مهمیزدار فراهم می‌کند. وابستگی جوامع محلی به خدمات اکوسیستمی این تالاب از طریق جمع‌آوری علوفه و ماهی‌گیری مشاهده می‌شود.

Abstract:

Iran introduced Baram Alwan wetland as its 26th international wetland. This «Ramsar Site» (No. 2539 on the List of Internationally Important Wetlands) is located near the Sulak Strait Forest and Protected Area and is surrounded by the Zagros Mountains. This permanent salty lake is fed by water from natural wells and chalk pits; these features make this site unique in the forest-steppe region of the Zagros Mountains. About 170 plant and animal species have been identified in this site. The surrounding almond and oak trees, chalk pits, and lakeside

vegetation provide critical nesting habitats for 17 bird species and breeding habitat for approximately 5,000 waterfowl. Various protected birds such as plains gypsy rooster, desert eagle, and bald eagle are present in this area and this site is a stopping place for many migratory birds, especially ducks. Brom Alvan provides spawning habitat for vulnerable species such as common carp, benny fish, and loggerhead turtles. The dependence of local communities on the ecosystem services of this wetland can be seen through forage collection and fishing.

مقدمه

دارند. بین ۳۰۰ تا ۶۰۰ میلیون نفر در نزدیکی تالاب‌ها زندگی می‌کنند و به آنها وابسته هستند. آنها از کشت برنج حمایت می‌کنند، که جزء اصلی رژیم غذایی نیمی از جمعیت جهان است. آنها همچنین کنترل سیل، آب تمیز، حفاظت از خطوط ساحلی و طوفان، مواد، داروها و زیستگاه حیاتی را فراهم می‌کنند (worldwildlife.org).

کنوانسیون رامسر که به عنوان دقیق کنوانسیون تالاب‌های دارای اهمیت بین‌المللی به ویژه به عنوان زیستگاه پرندگان آبی، یکی از قدیمی‌ترین معاهده بین‌المللی است که به طور خاص به حفاظت از بخش حساسی از طبیعت اختصاص یافته است. این کنوانسیون در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) در شهر رامسر ایران به امضا رسید و از آن زمان تاکنون به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای بین‌المللی برای حفاظت از تالاب‌ها شناخته می‌شود.

برخلاف رشد آگاهی مردم نسبت به ارزش محیط طبیعی بویژه تالاب‌ها هنوز درک واقعی از اهمیت، کارکرد و حساسیت این زیستگاه‌های حیاتی و متنوع بسیار پایین است. درواقع تالاب‌ها را میتوان از جمله نظام حیات بخشی به حساب آورد که عملاً جایگزین ندارند. اکوسیستم‌های تالابی به عنوان پیچیده‌ترین بوم سازگان‌ها، در معرض بیشترین تهدیدها قرار دارند و با دارا بودن بسیاری از شاخص‌های زیستگاهی از شکننده‌ترین اکوسیستم‌ها محسوب می‌شوند. تالاب‌ها، که بیش از ۱۰ درصد از همه گونه‌های جانوری شناخته شده و حدود ۵۰ درصد از همه گونه‌های ماهی شناخته شده را در خود جای داده اند، کمتر از ۱٪ از سطح زمین را پوشش می‌دهند. آن‌ها تأسیسات تصفیه فاضلاب طبیعی سیاره زمین و قهرمانان ذخیره کربن هستند و برای امنیت غذایی بسیار اهمیت

دریاچه در ارتفاع ۱۱۰۰ متری از آب‌های آزاد قرار دارد و آب آن سرشار از نمک و املاح معدنی است و مناسب برای شرب نیست (جدول ۱). با این وجود این دریاچه سرشار از ماهی‌های کپور است، به همین دلیل ماهیگیری در تالاب برم الوان بسیار رایج است و جوانان بسیاری از شهرهای اطراف برای تفریح و ماهیگیری به این دریاچه می‌آیند. شوری آب دریاچه تحت اثر سازندهای آن قرار دارد. سازندهای شمال شرقی و جنوب غربی آن آهک آسماری و سازندهای حاشیه شمال غربی و جنوب شرقی و همچنین سنگ کف آن سازند تبخیری گچساران می‌باشد. میانگین دمای سالیانه حدود ۲۱ درجه سانتی‌گراد و متوسط بارندگی حدود ۱۱۴۰ متر و حداقل ارتفاع آن ۱۰۹۰ متر از سطح دریا می‌باشد (گلزار و همکاران، ۱۳۹۹).

آب PH	(pH > ۷,۴) قلایی
شوری آب	میکروهلین / میکروسالین (۳۰-۳۰۰ گرم در لیتر)
مواد مغذی محلول یا معلق در آب	مزتروفیک

جدول ۱: مشخصات دیگر از تالاب برم الوان

دلیل نام گذاری به برم الوان:

به علت انعکاس نور خورشید از گیاهان و نورهای اطراف بر روی سطح آب رنگ‌های متنوعی قابل مشاهده است (تصویر زمینه صفحه قبل). به همین دلیل نام این دریاچه را دریاچه برم الوان گذاشته‌اند. برم در زبان محلی به معنای دریاچه و الوان هم به معنی رنگارنگ است. به بیان دیگر به این دریاچه، دریاچه رنگ‌ها می‌گویند.

چگونگی تشکیل تالاب:

این تالاب با توجه به وضعیت کوه‌ها و تپه‌های اطراف آن احتمالاً در اثر فرورفتگی ناشی از حرکات تکتونیک زمین ناشی از ایجاد یک ناودیس و راهیابی آب‌های ارتفاعات همجوار در آن بوجود آمده است. ریزش کوه و سد شدن راه چشمه‌ها و سیلاب‌ها هم در کنار این فرایند اثرگذار بوده است. جنس بستر و اراضی مجاور آن آهکی و شیستی است و به همین دلیل کیفیت مناسبی از نظر بافت خاک و مواد معدنی برای کشاورزی ندارد (بهشتی نژاد و عباسی، ۱۳۹۲).

مسئول دبیرخانه مدیریت زیست بومی تالاب‌های کهگیلویه و بویراحمد می‌گوید که تالاب «برم الوان» از معدود تالاب‌های کشور است که به جای تامین آب از رودخانه‌ها از آب چشمه‌های کف آن تغذیه می‌شود (شکل ۳).

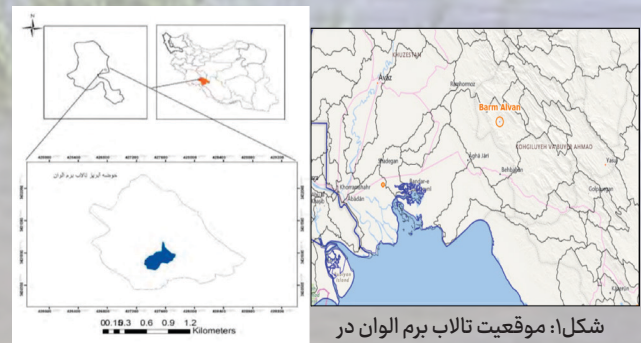
این دریاچه به خودی خود برای حفظ و ذخیره آب و همچنین برای تنظیم سطح آب‌های زیرزمینی و تغذیه سفره‌های زیرزمینی در اطراف حیاتی است. همچنین به

عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای بین‌المللی برای حفاظت از تالاب‌ها شناخته می‌شود. هدف اصلی کنوانسیون رامسر حفاظت و استفاده خردمندانه از تمام تالاب‌ها، (چه طبیعی چه ساخته دست بشر)، از طریق اقدامات ملی و همکاری بین‌المللی است. این کنوانسیون به دنبال دستیابی به اهدافی همچون (۱) حفاظت از تالاب‌ها؛ به دلیل نقش مهمی که در حفظ تنوع زیستی، تنظیم آب و هوا و تأمین معاش جوامع محلی دارند. (۲) استفاده خردمندانه از تالاب‌ها؛ به منظور بهره‌برداری متعادل و متوازن از منابع تالابی به گونه‌ای که هم به نفع نسل حاضر و هم نسل‌های آینده باشد و (۳) همکاری بین‌المللی؛ که کشورها را تشویق می‌کند تا در زمینه حفاظت از تالاب‌ها با یکدیگر همکاری کنند.

تا پیش از این ۲۵ تالاب کشور مطابق با معیارهای گزینش کنوانسیون رامسر، به فهرست این کنوانسیون راه باز کرده بود. در سال ۲۰۲۳ با تلاش سازمان حفاظت محیط زیست، تالاب برم الوان به عنوان ۲۶ امین تالاب ایران در فهرست کنوانسیون رامسر پذیرفته شد.

معرفی تالاب برم الوان

ایران، برم الوان را به عنوان بیست و ششمین تالاب بین‌المللی خود معرفی کرده است. این تالاب (با شماره ۲۵۳۹ در فهرست تالاب‌های با اهمیت بین‌المللی) در نزدیکی منطقه حفاظت‌شده تنگ سولک و ذخیره‌گاه جنگلی قرار دارد که توسط رشته‌کوه زاگرس احاطه شده است. این دریاچه لب شور و دائمی است که از چاله‌های آب طبیعی و گودال‌های گچ تغذیه می‌شود. این ویژگی‌ها سبب را در منطقه استپی جنگلی کوه‌های زاگرس منحصر به فرد کرده است. برم الوان تالابی همیشگی است که گستره‌ی آن در پیرامونی به ۲۰ هکتار می‌رسد و در زمان کم‌آبی حدود ۸ هکتار است. ژرفای آن میان ۱۲ تا ۳۰ متر تغییر می‌کند. تالاب برم الوان با مساحت ۲۰ هکتار در استان کهگیلویه و بویراحمد، شهرستان بهمئی در دامنه تپه‌های کوه‌های گچی و در ۴۰ کیلومتری شهر لیکک در نزدیکی دهستان سرآسیاب یوسفی قرار دارد. برم الوان در موقعیت ۳۱ درجه و ۲۷ ثانیه تا ۳۱ درجه، و ۴۴ ثانیه عرض شمالی و ۵۰ درجه، ۱۴ دقیقه و ۳۶ ثانیه تا ۵۰ درجه، ۱۴ دقیقه و ۱۷ ثانیه طول شرقی و قرار دارد. شکل ۱ موقعیت جغرافیایی این تالاب و شکل ۲، نمایی از این تالاب را نمایش می‌دهد.

شکل ۱: موقعیت تالاب برم الوان در کشور و استان

حفظ کیفیت آب و تثبیت آب و هوای منطقه کمک می‌کند. در طول فصل باران شدید، به حفظ آب و رسوب کمک می‌کند و از چرخه های بیوژئوشیمیایی منطقه حمایت می‌کند

■ پوشش گیاهی و تنوع جانوری:

حدود ۱۷۰ گونه گیاهی و جانوری در این سایت و حدود ۵۴۰ گونه در منطقه حفاظت شده جنگل ثبت شده است. این سایت برای بسیاری از گونه های موجود در جنگل های ذخیره گاه، به ویژه در فصول گرم تر به عنوان پناهگاه عمل می کند. در اطراف تالاب درختان بادام کوهی و بلوط و گز رویش دارد نی، زالزالک، خارشترو پسته ی وحشی به فراوانی مشاهده می شود. چهار نوع زیستگاه مختلف در این تالاب قابل شناسایی است: آب های آزاد تالاب، نیزارها، چمنزارها و یا جوامع گیاهی حاشیه ای و بیشه های گز.

همچنین زیستگاه تخم ریزی برای آبزیان آسیب پذیری مانند کپور معمولی، ماهی بنی و لاک پشت خاردار مدیترانه ای فراهم می کند. گاوچرانکها با تغذیه از دوزیستان، خزندگان، حشره‌ها به‌ویژه ملخ‌ها، سنجاقک ها و سوسک‌های آبی، در کنترل جمعیت این حیوانات در محیط تالاب نقش مهمی ایفا می‌کنند (جدول ۲).

■ پوشش گیاهی و تنوع جانوری:

حدود ۱۷۰ گونه گیاهی و جانوری در این سایت و حدود ۵۶۰ گونه در منطقه حفاظت شده جنگل ثبت شده است. این سایت برای بسیاری از گونه‌های موجود در جنگل‌های ذخیره‌گاه، به‌ویژه در فصول گرم‌تر به عنوان پناهگاه عمل می کند. در اطراف تالاب درختان بادام کوهی و بلوط و گز رویش دارد نی، زالزالک، خارشتر و پسته‌ی وحشی به فراوانی مشاهده می شود. چهار نوع زیستگاه مختلف در این تالاب قابل شناسایی است: آبهای آزاد تالاب، نزارها، چمنزارها و یا جوامع گیاهی حاشیه ای و بیشه های گز. در اطراف، چاله‌های گچ و گیاهان کنار دریاچه، زیستگاه لانه‌سازی حیاتی ۱۷ گونه پرنده و پناهگاه جمعیتی بالغ بر حدود ۵ هزار پرنده آبی است. بسیاری از این پرندگان در معرض تهدید هستند این سایت توقفگاهی برای

در اطراف، چاله‌های گچ و گیاهان کنار دریاچه، زیستگاه لانه‌سازی حیاتی ۱۷ گونه پرنده و پناهگاه جمعیتی بالغ بر حدود ۵ هزار پرنده آبی است. بسیاری از این پرندگان در معرض تهدید هستند این سایت توقفگاهی برای بسیاری از پرندگان مهاجر، به ویژه اردک ها محسوب می شود.

شکل ۳: تامین آب تالاب توسط برف های کوه های اطراف

جدول ۲: برخی از گونه های جانوری و گیاهی شاخص تالاب برم الوان

نام فارسی	نام علمی
بلوط	Quercus sp.
گز	Tamarix sp.

وابستگی محلی و تهدیدهای بالقوه

استمرار عملکرد بوم شناختی تالاب به تعامل آن با جوامع محلی یا مردم بومی بستگی دارد. جوامع محلی وابسته به خدمات تأمین علوفه و برداشت ماهی در برم الوان هستند. همچنین یک مرکز آموزش و اکوتوریسم تحت مدیریت اداره محیط زیست وجود دارد. تغییر کاربری‌ها و آلودگی‌های کشاورزی و صنعتی بالادست می تواند شرایط شکننده‌ای برای این تالاب ایجاد کند. همچنین فرسایش خاک در بالادست و سرریز شدن رسوب به سمت این تالاب، عامل تهدید جدی تری محسوب می شود که لازم است مورد توجه برنامه ریزان قرار گیرد. تهدیدهای اصلی برای چرخه اکولوژیک این سایت، توسعه آبی پروری و از بین رفتن آب های زیرزمینی به دلیل خشکسالی شدید است.

نام فارسی	نام علمی
خروس کلی اجتماعی	Vanellus gregarius
عقاب استپی	Aquila nipalensis
بالابان	Falco cherrug
اردک سرحنایی	Aythya ferina
خوتکا معمولی	Anas crecca
شنک اوراسیایی	Lutra lutra
لاک پشت مهمیز دار	Testudo graeca
کپور معمولی	Cyprinus carpio
ماهی بنی	Mesopotamichthys sharpeyi
لاک پشت خاردار مدیترانه ای	Testudo graeca
گاوچرانک آسیایی	Bubulcus coromandus
بادام کوهی	Amygdalus orientalis

■ منابع:

- بهشتی نژاد، فاطمه، و عباسی، علیرضا، (۱۳۹۲)، بررسی نقش تالاب برم الوان در توسعه اکوتوریسم، اولین همایش ملی مدیریت گردشگری، طبیعت گردی و جغرافیا.
- گلزار، ا.، و صادقی مهر، ف.، و هدایتی کوشک، ه.، (۱۳۹۸)، پایش و ارزیابی تالاب برم الوان با استفاده از سنجش دور، ششمین کنفرانس منطقه ای تغییرات اقلیم.
- مجنونیان، هنریک، (۱۳۷۷)، طبقه بندی و حفاظت تالاب ها (ارزش ها و کارکردها)، انتشارات دایره سبز.
- <https://amordadnews.com/17283>
- <https://www.eligasht.com/Blog/tourism>
- <https://www.mizanonline.ir/fa/news>
- <https://www.ramsar.org/news/islamic-republic-iran-adds-barm-alvan-ramsar-list>
- <https://www.worldwildlife.org/stories/what-other-wetland-facts-is-a-wetland-and>

بسیاری از پرندگان مهاجر، به ویژه اردک ها محسوب می شود. همچنین زیستگاه تخم ریزی برای آبزیان آسیب پذیری مانند کپور معمولی، ماهی بنی و لاک پشت خاردار مدیترانه ای فراهم می کند. گاوچرانها با تغذیه از دوزیستان، خزندگان، حشره ها به ویژه ملخ ها، سنجاقک ها و سوسک های آبی، در کنترل جمعیت این حیوانات در محیط تالاب نقش مهمی ایفا می کنند (جدول ۲).

■ اهمیت ثبت در کنوانسیون رامسر:

کنوانسیون بین المللی رامسر بر حفاظت و بهره برداری معقول از تالاب ها به ویژه در راستای فراهم کردن زیستگاهی برای پرندگان آبی و کنار آبی تاکید می کند. این تالاب به پشتوانه معیارهای ۱ تا ۴ کنوانسیون به فهرست رامسر راه یافته است (شماره ۲۵۳۹ در فهرست تالاب های بین المللی مهم). با ثبت این تالاب در کنوانسیون رامسر، امکان اختصاص اعتبارات مالی بیشتری برای توسعه زیرساخت های حفاظتی مورد نیاز در این منطقه فراهم شده است و سبب ارتقا سطح مسیرهای دسترسی به تالاب ها و ایجاد مراکز آموزشی و اطلاع رسانی به مردم و گردشگران خواهد بود.

شکل ۴: تالاب زیبای برم الوان